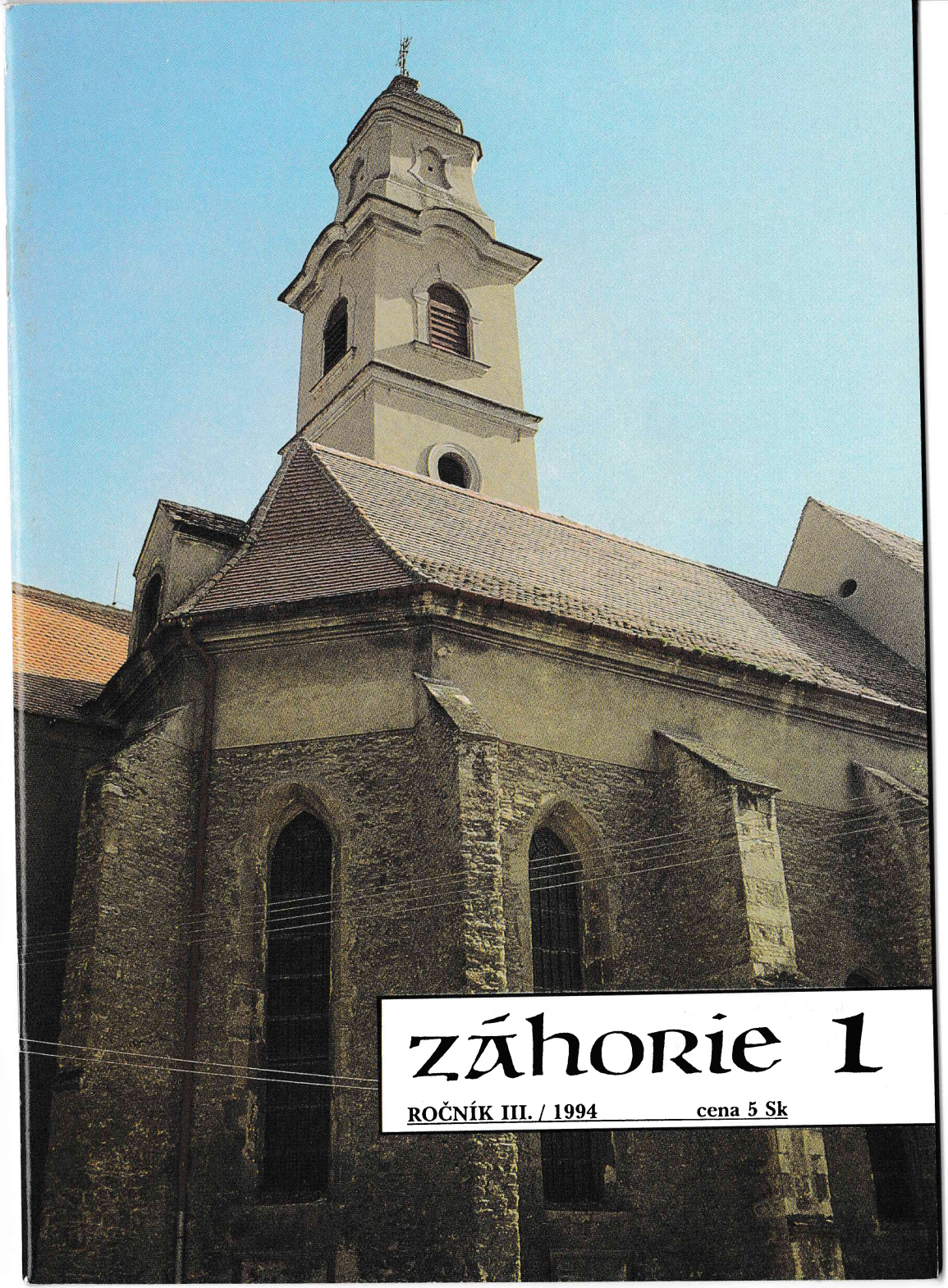

záhorie 1

ROČNÍK III. / 1994 cena 5 Sk

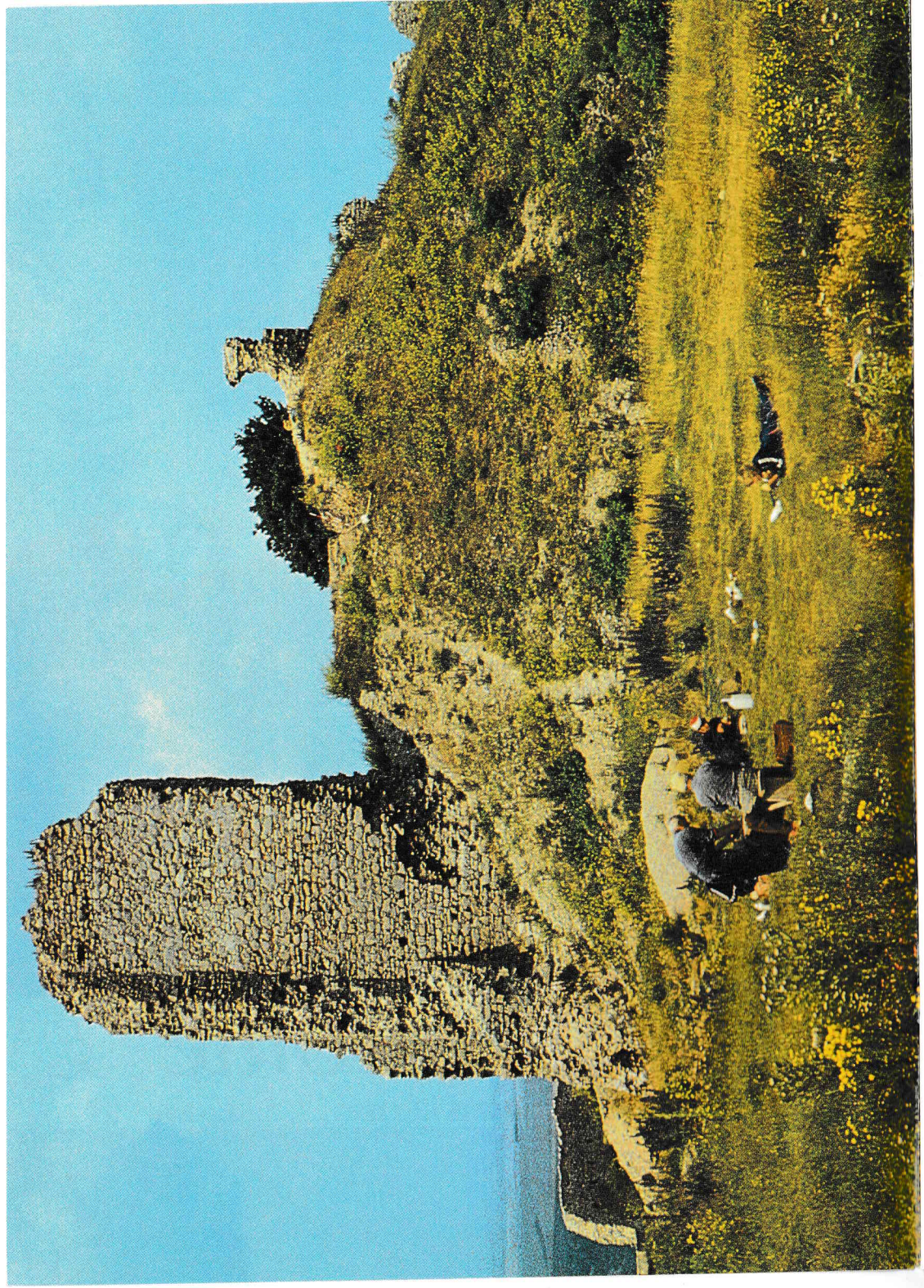

ZÁHORIE

-vlastivedný časopis venovaný dejinám, tradíciám a kultúre Záhoria.

Vydáva Záhorské múzeum Skalica v spolupráci so Záhorskou vlastivednou spoločnosťou.

Redakcia:
PhDr. Viera Drahošová,
Mgr. Peter Michalovič,
Mgr. Vladimír Petrovič,
PhDr. Mária Zajíčková.

Technická a výtvarná spolupráca:
Jozef Vaníček

Grafická úprava:
Mgr. Vladimír Petrovič

Predseda redakčnej rady:
Mgr. Miroslav Minďáš

Na obálke:
Františkánsky kostol v Skalici;
Hrad Branč;
F.Kostka: Keramická plastika s dedinským motívom. Z fondu ZG Senica.

OBSAH

Č. 1/94

Príhovor redakcie
PhDr. Stanislav Dúžek,CSc.: **Zmeny vo fašiangových zvykoch na Záhorí**
František Zemánek: **Fašiangy v Štefanove**
Mgr. Vladimír Petrovič: **Vývoj cestnej siete na Záhorí /1. časť/**
Jozef Stupavský: **Krátke dejiny osídlenia Šaštína-Stráží**
Mgr. Miroslav Minďáš: **Výskum vo františkánskom kostole v Skalici /2.časť/**
Mgr. Miroslav Minďáš: **Kronikárom**
O ČOM HOVORIA KRONIKY
Ing. Drahomír Čermák: **Ropa na Záhorí**
PhDr. Eva Fordinálová,CSc.: **Inšpirujúce priateľstvo**
Pavel Proksa: **Niekoľko doplnkov k Michalovi Kutzkému**
Mgr. Peter Michalovič: **NÁŠ ROZHOVOR s Milanom Flajžíkom**
Z dobovej tlače
SPRÁVY
OHLASY
KRÁTKE OZNAMY

R.Č.OU 10/91. Vychádza 6x ročne. Časopis v okrese Senica rozširuje prostredníctvom svojich stánkov PNS. Objednávky a predplatné zasielajte na adresu: Záhorské múzeum, nám. Slobody 12, 909 01 Skalica

Jarmok v Skalici, 1932

Vážení čitatelia!

Prvým číslom vstupujeme už do tretieho ročníka nášho časopisu. Slovko "už" používame zámerne, aby sme zdôraznili uspokojenie, že v dnešnej dobe neustálych zvratov a pohybov sa nám napriek nepriaznivej ekonomickej situácii podarilo časopis udržať a vyprofilovať do súčasnej podoby.

Sme radi, že Vás naše články oslovujú. Svedčia o tom ohlasy, ktoré nám slúžia nielen ako ocenenie a povzbudenie do ďalšej práce, ale i ako ukazovatele pri orientovaní jednotlivých rubrík a materiálov časopisu.

Našou trvalou snahou je, aby sme boli stále hodnoverní, pôvodní a prinášali pramene trvalej hodnoty. Vítame s radosťou doplňujúce a polemické príspevky, ktorým vyčleňujeme stále miesto. Sú pre nás dôkazom, že naše nároky na kvalitu obsahu majú význam a stretávajú sa s porozumením.

Okruh stálych prispievateľov sa stabilizoval. Veríme však, že k nim budú pribúdať ďalší, ktorí sa chcú podeliť so svojimi poznatkami, výsledkami často i dlhodobej práce, postrehmi, radami, či pripomienkami. Ako sme sľúbili, zachováme v tomto roku dvojmesačnú periodicitu časopisu a budeme sa snažiť spolu s Vami hľadať nové možnosti na zdokonalenie jeho grafickej i obsahovej úrovne.

Dovoľujeme obrátiť sa na Vás s prosbou o spoluprácu pri distribúcii a vkladáme do čísla tlačivo objednávky pre prípadných záujemcov z radov Vašich známych.

Sponzorské príspevky možno posielať na číslo účtu Záhorského múzea: VÚB Senica 3033-182/0200.

Veríme, že časopisu Záhorie zachováte svoju priazeň a že jeho obsahom prispejeme k uspokojeniu i podnecovaniu túžby po poznaní nášho regiónu, a tým i k posilovaniu vzťahu k rodnému kraju - jednej z mála istôt dnešnej doby.

redakcia

Zmeny vo fašiangových zvykoch na Záhorí

Neustále zmeny v ľudovom prostredí v súčasnosti neobchádzajú ani najaktuálnejšiu, synkretickú ľudovú slávnosť - fašiangy. Do nášho časopisu vyberáme niektoré časti z iného, širšie koncipovaného etnomuzikologického príspevku PhDr.Stanislava Dúžeka, pracovníka Ústavu hudobnej vedy SAV v Bratislave, týkajúce sa takýchto premien v našom regióne /P.M.- redakcia/.

Počas obchôdzky rabi a turci navštívia pravidelne miestne pohostinstvo. Šaštín, Foto: T. Szabó

Ťažisko výskytu a mnohorakosť podôb fašiangových podujatí je predovšetkým v západnej a strednej časti Slovenska. Ich výskyt je však aj tu sporadický a podľa ich hustoty, resp. podľa životnosti pretrvávania tradície fašiangových obyčají možno hovoriť o viacerých fašiangových mikroregiónoch. Doteraz medzi ne patrí aj fašiangovo aktívna oblasť stredného Záhoria, viaceré obce ležiace v okolí mestečka Šaštín.

Pri našich výskumoch sme sa stretli s určitými aktuálnymi skutočnosťami a zmenami, a práve tieto chceme aspoň v skratke priblížiť. Ide o celý rad viac-menej aktuálnych, rôzne stabilizovaných prvkov, skutočností, ktoré sú hodné pozornosti:

Týkajú sa zmien v termínoch poriadania fašiangových podujatí, čo je výsledkom oslabenia obradovej tradície výročných obyčají, dôsledkom námedznej zamestnanosti a upevňovania pracovnej disciplíny obyvateľstva, dôsledkom oficiálneho zavedenia víkendového voľna v roku 1968, oslabenia religiozity, atď. Fašiangové podujatia koncentrované v posled-

Fašiangovníci pri obchôdzke v Štefanove. Foto: T. Szabó

ných troch dňoch nedeľa až utorok, sa v súčasnosti stále viac presúvajú na nepracovnú sobotu a nedeľu. V rade obcí primoravského Záhoria sa prizvukuje zánik tradičných termínov, alebo aj podujatí nedávno - *pred pár rokmi*. Vo fašiangovo najaktívnejších obciach však tradične ustálené termíny stále pretrvávajú, ako napr. v obciach Šaštín, Borský Mikuláš, Štefanov.

Zmeny sa udiali aj v oblasti účastníkov a poriadateľov fašiangových aktivít: - väčšia pestrosť generačných a najmä spoločenských vrstiev, a to v závislosti na intenzite a životnosti fašiangových tradícií i miestnych zvyklostiach. Základom však aj naďalej ostávajú mládenci doplňovaní staršími, ženáčmi. V niektorých lokalitách jestvuje značná diferencovanosť: špeciálne obchôdzky detí rôznych vekových stupňov (Borský Mikuláš), alebo zvlášť mládencov: regrútov i starších - po vojenčine, a zvlášť ženáčov (Štefanov). Obyčajne v lokalitách s oslabenou tradíciou badať miešanú skladbu účastníkov (pospolu mládenci, ženáči, niekde i deti, resp. účasť sociálne nižších vrstiev v menej hodnotených úlohách (napr. *rabi*- maskovaný predvoj fašiangovníkov (Šaštín-Stráže), deti ako vyberači príspevkov, atď. Ide o predobraz zániku tradičných foriem, podobne ako to poznáme z iných oblastí v redukovaných žobravých obchôdzkach Cigánov.

Namiesto niekdajších tradičných dedinských organizácií mládeže sa fašiangov ujímajú oficiálne spoločenské organizácie, a to v rastúcej miere požiarnici, mládežnícka organizácia, telovýchovné organizácie atď. Iba niekde jadro fašiangovníkov aj naďalej tvorí vrstva najaktívnejších mládencov, alebo ak ešte presnejšie špecifikujeme regrútov, odvedencov (Šaštín, Štefanov, Borský Mikuláš). Hlavnými motiváciami poriadateľov sú reprezentácia vrstvy a utilitárny dôvod /snaha získať úžitok, prospech/. Iba niektoré vrstvy poriadateľov uprednostňujú zábavný moment (mužskí *šablári* v Borskom Mikuláši). Časté je prelínanie motivácií u fašiangovníkov i u navštívených: zisk, či reprezentácia darom, ale aj zábava. Utilitarizmus sa navonok prejavuje aj v unáhlenom, strojovo rýchlom postupe, mechanizme obchôdzky obcou, od domu k domu (Šaštín-Stráže). Udržovateľmi tradície, iniciátormi sú veľmi často výnimočné osobnosti, rodiny, atď., ktoré organizujú fašiangové podujatia často už dlhodobe (napr. pán Fiala v Šaštíne).

Zmeny v samotných fašiangových podujatiach sa prejavujú najčastejšie ako ich regres, a to ako v širšom fašiangovom období, tak aj v závere fašiangov. Raz ide o úplný zánik, inokedy o redukciu, zmeny v priebehu podujatia - mení sa tradíciou ustálený "scénár" a prvky podujatia, dochádza k premenám v jednotlivých žánrových vrstvách tvoriacich fašiangový celok. Častý býva zánik obchôdzok, ale tanečné zábavy sa zachovávajú. Variabilnosť zmien závisí v značnej miere od konkrétnych miestnych podmienok.

Dochádza však nezriedka tiež k inovovaniu obchôdzok, čo vyznieva ako úsilie o znovuvytváranie prerušenej tradície. Pritom však smerovanie má tendenciu od špecifických lokálnych podôb ku tvaru karnevalových, maškarných sprievodov. Časté sú pritom stvárnenia svadobných sprievodov, hlavných svadobných postáv, čo svojím spôsobom odráža tradičný častý výskyt svadieb počas fašiangového obdobia, alebo sa striedajú rôzne témy podľa vedomého zámeru pripravovateľov. Inokedy inovácie vznikajú z podnetu a potenciálu okolia: napr. okolo roku 1965 zavedenie a po niekoľkých rokoch opätovný zánik obchôdzky Turkov v Borskom Petri podľa predlohy zo susedného Šaštína.

Evidentné a progresívne je miešanie regionálnych a vôbec rôznych kultúrnych prvkov, prejavujúce sa napr. v kostýmovaní fašiangovníkov. Zánik miestneho kroja vedie k požičiavaniu v divadelných šatniciach alebo z folklórnych súborov (Šaštín). Známe je i preberanie z komunikačných prostriedkov, napr. z rozhlasu a gramoplatní scénky a pasáže z pochovávania basy atď.

Zjavné sú postupné zmeny v hudobnom sprievode, ako v obsadení, tak v repertoári, smerujúce v zásade od lokálnej špecifičnosti k nadregionálnej všeobecnosti. Dosť bežná je koexistencia tradičného a nového. Napríklad objednaná módna hudba hrajúca na fašiangovej zábave predom nacvičí miestne ľudové tance, pre ňu cudzie - podľa požiadaviek poriadateľov, aby potom v priebehu fašiangových zábav sprevádzala "folklórne" tanečné výstupy v podaní miestnych mládežníkov alebo účastníkov zábavy; objednaná hudba hrá pri obchôdzke miestny a regionálny repertoár a večer tí istí hudobníci hrajú módny repertoár, aj nadnárodnej proveniencie.

Niektoré zanikajúce ľudové tance, nemajúce pevnejšiu väzbu k špe-

cifickým výročným tanečným príležitostiam v procese svojho zániku sa stávajú - ako sa zdá iba načas - súčasťou a charakteristickým lokálnym prejavom fašiangových podujatí, napr. iba na fašiangovej zábave sa tancuje v Borskom Mikuláši tzv. *adamica*, ktorá v minulosti bola pravdepodobne všeobecnejšie používaným tancom. Inde sa fašiangové ľudové tance redukujú, ostávajú z nich iba zlomky. Niektoré tance prenesené k fašiangovej tradícii nadobúdajú tvar stabilizovaných "skamenelín", hoci pôvodne tomu tak s najväčšou pravdepodobnosťou nebolo; napr. choreografický výstup fašiangovníkov v Šaštíne, skladajúci sa z tancov: kačačák, turecký tanec a verbunk je dnes stabilizovanou tradovanou choreografiou, tanečnou suitou, ktorou otvárajú večernú fašiangovú tanečnú zábavu pre verejnosť.

Z fašiangových podujatí sa vytráca ľudový odev, kroj, čo súvisí s jeho všeobecne pokračujúcim zánikom v príslušnom prostredí. Ak však aj v bežnom živote zanikol, práve jadro fašiangovníkov býva niekedy oblečené v tradičnom, resp. s fašiangovými atribútami upravenom kroji (fašiangové perá, šatky, zvonce, šerpy a príslušné rekvizity: fľašky, ražne, atď.). Niektoré súčiastky, ale aj celky kroja uplatňujú výdatne maškary, požičiavajú si ich často z iných, aj ďalekých lokalít, čo pôsobí ako exotizmus, alebo sa používajú starobylejšie, napr. pracovné, dnes nepoužívané formy odevu, napr. v Štefanove masky - *herivašci* používali ešte nedávno v značnej miere tradičný pracovný odev - konopné gate a zrebné košele, avšak postupom času v priebehu posledného desaťročia ich ubúda a narastá počet maškár v netradičných kostýmoch. O častom zapožičiavaní krojov, kostýmov, masiek z profesionálnych divadelných šatníc, folklórnych súborov, rozšírenom najmä v iných regiónoch, kde kroj už zanikol, sme sa zmienili aj vyššie v pasáži o miešaní teritoriálnych a štýlových prvkov.

Osobitne, podľa konkrétnej lokálnej tradície a situácie sa formuje a postupne mení priebeh fašiangových obchôdzok v zlúčených obciach. Obyčajne tak, že viaceré skupiny fašiangových dní v nich vystriedajú podľa novoutvárajúceho sa úzu v novej sídelnej jednotke. Tak sa to deje napr. v Borskom Mikuláši a Borskom Petri, v Šaštíne a Strážach.

Fašiangové obchôdzky sa prenášajú i do netradičných prostredí, ako napr. bytoviek (Borský Mikuláš), tovární, dielní, do budov obecných úradov, JRD, na faru, atď.(Borský Mikuláš, Šaštín).

Popri inováciách a zmenách sa však naďalej v značnej intenzite uchovávajú mnohé tradičné momenty, prvky, ako napr. pochopenie, interes a spoluúčasť širokej občianskej verejnosti, vyjadrená na jednej strane pozornosťou k fašiangovníkom a ich obdarovávaním, na druhej strane napr. umožnením účasti miestnych občanov alebo iba fašiangovníkov zdarma na fašiangových tanečných zábavách, zachovanie dominantnej úlohy dospievajúcej mládeže, odvedencov, ako jadra fašiangovníkov - ak spomeniem aspoň niektoré, menej evidentné skutočnosti.

Pri našej forme prieskumu zameranej predovšetkým na manifestné, dobre pozorovateľné reality fašiangových obyčají ostáva pre nás viac-menej zastretý závojom praktický, konkrétny mechanizmus tradovania, osvojovania si špecifických fašiangových prejavov, poriadku obchôdzok, čo je - zdá sa - pestré a miestne dosť diferencované: od prirodzeného osvojovania si výstupov, "odkukávania" začínajúcom ešte v detskom veku (Borský Mikuláš, Šaštín), až po uvedomelý nácvik v každoročne sa nanovo-formujúcich zoskupeniach mládencov pod vedením výnimočných osobností, organizátorov, hudobníkov (Šaštín, Štefanov), alebo inde až takrečeno autorskú, scénaristickú prípravu podujatia.

Stanislav Dúžek

Fašiangy v Štefanove

Jasénka

Na fašiangové dni v pondelok a v utorok chodili po dedine maškary. Masky mali vyrobené po domácky. Naháňali deti i dospelých, vbehli i do domov a uchmatli, čo sa dalo.

Jeden zo skupiny maškár sa *nosiu* na *jasénce*. Bola to maska kozy. Na motúze boli zavesené dve riečice. Mládenec si ich dal na ramená. Jedna bola vpredu a druhá vzadu. Spustené boli do výšky pásu užšími okrajmi k telu. Sám bol zamaskovaný. Riečice si zakryl plachtou. Vpredu bola na riečici prirobená kozia hlava, vzadu bol na vrchu prišitý krátky chvost a dolu boli prirobené dve nohy z handár. Maska robila dojem štvornohej kozy. Takto preoblečená maškara *herivašek* behal po dedine a naháňal deti, ktoré naňho zďaleka pokrikovali: *Jasénka štyri roky cecaua!* Ostatní *herivašci*, ktorí ho sprevádzali, vyberali od náhodných chodcov peniaze. Dnes sa na *jasénce* už nikto nenosí.

Pod šable

V roku 1923 dvaja služobní paholci z Borského Mikuláša zorganizovali v Štefanove chodenie *pod šable*.

12 chlapcov a jeden veliteľ utvorili skupinu, ktorá v pondelok ráno na fašiangy vyšla z hostinca, kde bola po celé tri dni zábava, za doprovodu

harmonikára, aby zatancovala pred každým domom slobodného dospelého dievčaťa.

Pred sprievodom išiel slaninár so šabľou, aby na ňu mohol nastoknúť darovanú slaninu. Okolo sprievodu sa potuloval *herivašek*, maškara. Naháňal deti a vyberal peniaze od dospelých. Celý sprievod aranžoval družba.

Veliteľ a ostatní šablári mali oblečené konopné gate, konopnú košeľu, vyšívaný lajblík, *jabukový*, na hlave čierny klobúk. Za klobúkom mal každý zatočený vŕbový prútik a okolo neho naviazané husie brká. Obuté mali čižmy. V ruke držal každý *ferulu*. Bola to drevená tyčka 40 cm dlhá o priemere 4 cm. Zakončenie na obidvoch koncoch mala ako varecha.

Prvý prišiel pred sprievodom do domu dievky družba. Spýtal sa gazdu, či môžu *šablári* zatancovať a akým spôsobom. Nato vyšiel pred dom, počkal *šablárov* a oznámil veliteľovi prianie gazdovo. Tančilo sa *do kola* alebo *anďelské šable*, kedy harmonikár nesmel hrať, ani nikto nesmel spievať, ba ani žiadnym spôsobom sa nesmel udávať rytmus, lebo takt. Bolo to umenie chodiť do kruhu pohupovým krokom v rytme verbunku. Tanečníci sa obyčajne pomýlili, začo utŕžili posmech.

Do kola sa tančilo tak, že sa tanečníci postavili do kruhu ľavým ramenom dovnútra. Pravou rukou držal každý *ferulu* predtanečníka a ľavou rukou držal svoju vo výške pliec.

Keď začal harmonikár *verbunk*, tanečníci spievali a pohupovým krokom kráčali v kruhu doľava. V polovici melódie sa otočili a tak isto kráčali doprava. To sa opakovalo niekoľkokrát za sebou až do skončenia piesne.

K horám, chuapci, k horám, komu ruku podám.
Kamaráda nemám a z miuú sa hnevám.
Nepújdeme vícej ke Skauových dzífce,
ona rozvazuje chuapcom nohavice.
Povidau Rozbora, že si kúpí tchora,
že ho bude vodzit ze dvora do dvora.

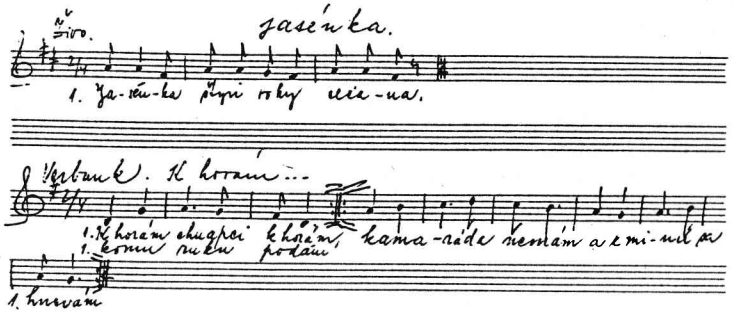

T u r c i

Do roku 1928 na fašiangy chodili *pod šable*. V tomto roku prišiel zo susednej dediny Stráží Jozef Herceg s návrhom, že naučí Štefanovských mládencov chodiť po dedine ako *Turkov*. Chlapci návrh prijali. Prihlásilo sa 12 schopných tanečníkov. Našiel sa i harmonikár /Štefan Polák/, schopný muzikant, družba a dve maškary *herivašci*.
Tento zvyk sa udržuje dodnes v originálnom zložení.

Kapitán: oblečené má biele nohavice, modrú vlnenú blúzu-mával husársky *dolomán*, na hlave rozmarínom ozdobené čáko alebo tmavú brigadírku. Prepásaný je remeňom *dohodou*. Na nej má zavesenú šabľu v pošve. Šabľu z pošvy tasí iba pri tanci. Obuté nosí poltopánky, aby ľahšie vyskakoval, keď sám tancuje.

Turci: majú oblečené červené nohavice z bavlneného plátna, bielu dlhú košeľu natiahnutú na nohaviciach a prepásanú 5 cm širokou jednofarebnou stuhou. Krížom cez pravé plece nosia červenú šerpu asi 7 cm širokú, na ktorej je pripäté pierko z rozmarínu. *Fez* na hlave je červenohnedej farby s čiernym dlhým strapcom a na ňom je pripevnený rozmarín. Obúvajú si čierne čižmy s vysokými tvrdými sárami. Každý *turek* drží v ruke pollitrovú fľašu ihlanovitého tvaru so široko otvoreným hrdlom, ovenčenú rozmarínom a pestrou stužkou. Fľaša je naplnená červeným vínom iba do polovice, a to z technických príčin. Držia ju v tej ruke na dlani, ktorá pri tanci v kruhu smeruje von. Pri tanečných zmenách v kruhu v protismere si ju prekladajú do druhej ruky, a tak sa neoblejú.

Družba: chodí oblečený v tmavých šatách. Na klope saka má rozmarín. V ruke drží paličku *paluk* /podľa najstarších záznamov/ z trstenice. Na hornom konci, čo drží v ruke, je kožená nástrčka, spod ktorej visia 1 cm široké a 30 cm dlhé pestrofarebné stužky. Obuté má poltopánky. Kedysi nosil miestny kroj.

Herivašci: /hérit - hýriť/ ako rekvizity im slúžia po domácky vyrobené masky. Oblečené majú konopné gate, konopnú košeľu a obuté majú veľké boty alebo gumáky. Sú vždy dvaja. Jeden nosí pokladničku a druhý šabľu na slaninu. Obidvaja naháňajú deti i dospelých metlami a pritom pýtajú do pokladničiek peniaze. Deti na nich pokrikujú alebo sólove, alebo naraz skandovane:

Héri, héri na taléri.
Héri, héri, héri Vašku,
daj mi masnú šišku.
Keby byua z olejem,
ani bych ju nejedeu!

Harmonikár : chodí oblečený v občianskom obleku. Iba za klobúkom má pierko a stužky.

Všetci účastníci sa zhromaždia u niektorého *turka*. Odtiaľto výjde sprievod v nasledujúcom poradí:

Družba ide ako prvý do domu najbližšej dievky. Vojde do domu, pozdraví a spýta sa hospodára, pána domu:

"Vážený hospodáru, premilí f temto domje! Dovolte nám vejíti a turecký tanec zatancovati."

Hospodár odpovedá:

"Mi Vám ve vší počestnosti zatancovat dovolujeme."

Nato družba vyjde von pred dom a čaká na blížiaci sa sprievod. Na čele ide harmonikár, za ním kapitán a za ním *turci* v dvojstupe. *Herivašci* behajú hore-dole okolo sprievodu.

Počas sprievodu sa hrá a spieva pochod:

Už sa fašank krácí, už sa nenavrácí,
ej, staré dzífky puačú, že sa nevyskáčú.
Fašanku, fašanku, šak ťa je na mále,
ej, jako tej rosičky na zelenej trávje.

Družba ukáže, kde sa má zatancovať *kolečko*. Pri opakovaní poslednej slohy kapitán dvihne šabľu, dvojrad sa zastaví a harmonikár začne hrať.

Verbunk:

1. Dokát Joška Šubrík žiu, dycky do šenku chodziu
a ked došeu do šenku, namúviu si šenkérku.
/:Šenkéričko, má miuá, nalej mi holbu vína,
šak ja ti to zapuacím, až sa z vojny navrácim.:/

Na prvú slohu piesne na pokyn kapitána pravý rad ide po polkruhu na pätách doľava, odsúvajúc špičku každej nohy striedavo von a ľavý rad ide zasa doprava tým istým spôsobom. Kapitán zdvihnutou šabľou udáva rytmus. Na konci melódie sa ľavý rad rýchlo otočí v protismere, aby s pravým radom spolu utvorili kruh čelami do stredu. Táto časť melódie sa nespieva, iba hrá. Akonáhle je utvorený kruh, turci naraz zvolajú: *"Hoš, hoš"* a začnú spievať refrén: *"Šenkéričko..."* Pri tom pohybujú nohami na mieste ako pri pochode s odrážaním špičiek nôh. Kapitán pritom skáče valašským krokom verbunk v kruhu na mieste. Pri opakovaní refrénu skáču turci zánožným krokom na mieste a kapitán zasa sa otáča okolo svojej osi na pätách odrážajúc špičky nôh striedavo von. V natiahnutej pravej ruke drží šabľu a trhanými pohybmi v rytme verbunku udáva tempo tanečníkom.

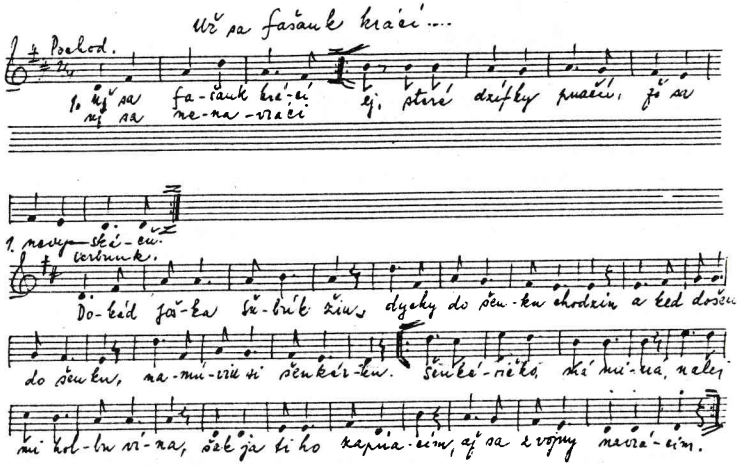

Takto sa to opakuje i na nasledujúce verše:

2. Joška Šubrík byu zbojník, nadešecko milovník.
On mjeu vojsko v svej moci, hopsa vínko v sklenici.
Refrén: Šenkéričko ...

3. Neni pána na nebi, ani krála na zemi,
abi takí roskaz dau, jako Joška Šubrík dau.
Refrén: Šenkéričko...

Po skončení *kolečka* zatancuje sa polka. Potom si zasadne, čo je vopred dohovorené, celý *ensemble* ku stolu. Vzájomne sa poponúkajú pijatikou a jedlom. Kapitánovi domáca pani šuchne do vačku odmenu za tanec a sprievod sa uberá ďalej. Najnovšie sa takéto pohostenia odbavujú aj u niektorých turkov.

Za prvý fašiangový deň sa odtancujú *kolečká* do pol dediny a na druhý deň v druhej polovici.

Večer prvého a druhého dňa končí sprievod v miestnom Kultúrnom dome, kde sa odtancuje posledné kolečko dňa. Potom sa spočíta *kasa*, odpočítajú sa výlohy a zbytok si podelia turci. Nato sa rozídu, aby sa vzápätí vrátili všetci v civile k družnej zábave.

V utorok o polnoci sa pochováva basa. A tým fašiangy sa uzavrú.

Z rukopisu Františka Zemánka, učiteľa v.v.
zo Štefanova /archív Záhorského múzea/

Vývoj cestnej siete na Záhorí

Súčasné moderné cesty berieme ako samozrejmosť, ktorá patrí nerozlučne k rozvinutej spoločnosti 20. storočia. Konštruujeme nielen modernejšie dopravné prostriedky, ale i sieť diaľnic s mimoúrovňovými križovatkami. Uvedomujeme si, akú významnú úlohu hrá komunikačná sieť v mnohých oblastiach ľudskej činnosti. Táto významná spätná väzba dopravy s politickým, hospodárskym, kultúrnym a sociálnym životom spoločnosti sa ťahá ako niť hlboko do minulosti.

A práve vývoju cestnej siete na Záhorí je venovaný môj príspevok, ktorý bude vychádzať na pokračovanie i v nasledujúcich číslach. Dnes by som sa chcel zamyslieť nad úlohou cesty ako takej.

Cestná sieť a spoločnosť

Vývoj a stav cestnej siete závisel a i dnes závisí od jej spoločenskej funkcie a od stupňa vývoja výroby a spoločenských vzťahov. Š. Janšák v jednej zo svojich štúdií správne vystihol, že cesta ako prostriedok dopravy je jav na prvom mieste hospodársky a že vzniká už v praveku tam, kde dochádza k potrebe styku dvoch alebo viacerých blízkych i vzdialených zemepisných oblastí, ktoré majú rozdielny hospodársky potenciál.

Cesta je však tiež vo svojom dôsledku výsledkom politicko-správneho vývoja spoločnosti. Na istom stupni vývoja spoločnosti dochádza k potrebe centrálne riadiť a chrániť určité územie. Ak hospodárska komunikácia je silným impulzom pre formovanie diaľkových ciest, potom politicko-správne členenie formuje miestnu regionálnu cestnú sieť. Vzájomným dopĺňovaním týchto dvoch foriem vzniká postupne pavučina ciest, ktoré sa stávajú akýmisi tepnami života spoločnosti. Tieto tepny citlivo reagujú na hospodárske, politické i technické zmeny.

Najstaršími diaľkovými cestami boli vodné toky. Napriek tomu, že boli dopredu geograficky určené a nereagovali na nové politicko-mocenské a ekonomické podmienky, boli dôležitou súčasťou cestnej siete. Ich výhody využívali ľudia už v dobe predhistorickej a najefektívnejšia, najrýchlejšia a najbezpečnejšia doprava po nich prúdila v stredoveku i v dobách nasledujúcich. Suchozemské cesty prešli dlhým vývojom. V ranom feudalizme sa museli prispôsobiť častejšiemu používaniu vozov a pokiaľ sa nezačali spevňovať štrkovaním a popri nich sa nekopali priekopy na odvod vody, neboli cesty stále ale "plávali" v priestore.

Rekonštrukcia cestnej siete určitého regiónu od najstarších čias do súčasnosti má veľký význam pre dokreslenie poznania jeho špecifík v historickom vývoji. Znalosti o smeroch komunikácií, ich priebehu v teréne v jednotlivých obdobiach sú jedným z možných potvrdení hospodárskych, politických a správnych väzieb regionálnych stredísk rovnako k okoliu ako i medzi sebou navzájom. Ak poznáme staré cesty, ich smerovanie a priebeh terénom, uľahčuje nám to pochopenie a

vyhodnotenie úlohy a významu mnohých sídlisk a miest v danom čase a teritóriu.

V mnohých prácach a polemikách o cestách ako takých sa zamieňajú pojmy smeru ciest s vlastným priebehom ciest v teréne. Smery ciest boli ovplyvňované

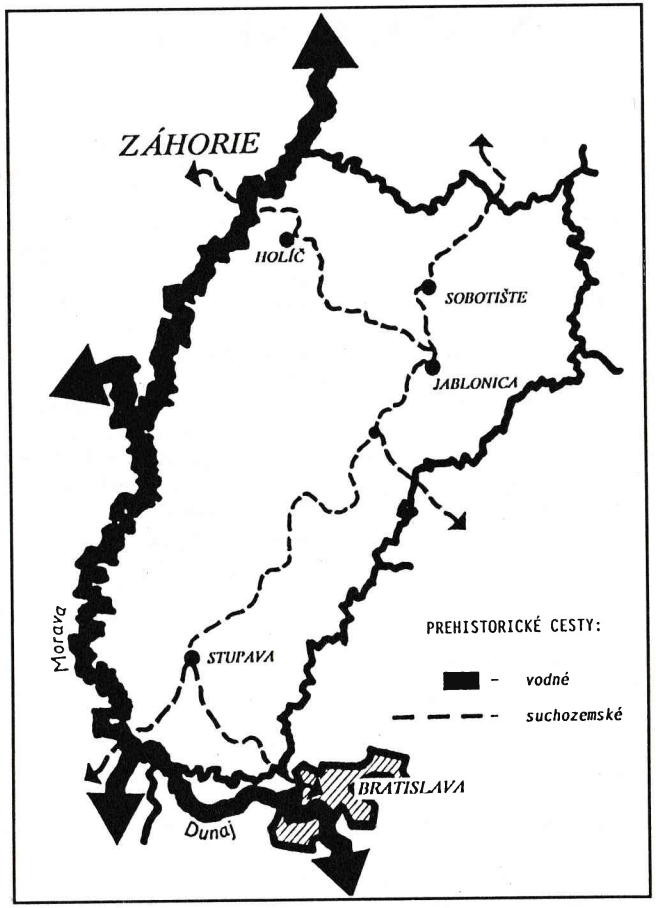

najmä spoločensko-politickými a hospodárskymi zmenami, ale na priebeh ciest v teréne najviac vplývali geograficko-spoločenské danosti určitého územia. Smer cesty udával počiatočný a cieľový bod, ale jej priebeh bol závislý na geografických podmienkach medzi týmito dvomi bodmi.

Vladimír Petrovič

Krátke dejiny osídlenia Šaštína-Stráží

Nastaršia časť osídlenia týchto spojených obcí /Šaštína a Stráží nad Myjavou/ je časť Stráže, posledný maďarský názov za bývalej Rakúsko-Uhorskej monarchie bol Morvaör /Moravská Stráž/. Na starý pôvod obce poukazujú i staré slovanské názvy častí chotára, ako napr. Stará hora, Slepičia hora, Hrebeň, Paše, Nivky.

V časti strážskeho chotára Konopniská /na južnej strane bývalého starého hradu Belveder a najmä vo východnej časti tohto poľa/ sa v minulosti vyorávali staré kamenné sekerky a staré železné hroty šípov a na dvore bývalých c.k. kasární na cestnej križovatke u Hrabalov sa po dvore nachádzali staré kamene -mlynské žarnovy /viď Štefan Janšák: Brány do dávnoveku, Bratislava 1966, I. vydanie/.

V sedemdesiatych rokoch tohto storočia bol na moje upozornenie pracovníkov Slovenského národného múzea po tri roky uskutočnený záchranný archeologický výskum na Konopniskách, a to v juhozápadnej časti chotára Konopniská - PhDr. Levom Zacharom s príslušnými brigádnikmi. Po vykonaní odkryvu v plytkej vrstve tamojšieho piesku /v hĺbke cca 40 až 50 cm/ nachádzal zbytky po osídlení, a to kultúr z mladšej doby kamennej, hallstadskej, laténskej, Rimanov a Slovanov. Medzi fragmentami črepov keltskej keramiky našiel okrem kovových šperkov i časti použitých grafitových platničiek na výrobu keltských mincí, teda prakticky pozostatky keltskej mincovne. Uvedené nálezy boli publikované v historickom zborníku SNM Bratislava a časť nálezov je vystavená na stálej výstave na bratislavskom hrade /viď taktiež Lev Zachar: Keltské umenie na Slovensku, Bratislava 1987/. Vieme totiž, že odpradávna na blízkom vŕšku - severne od Konopnísk, zvanom Belveder stával hrad tohože mena, údajne prestavaný za českého kráľa Václava II. /1278-1305/, /viď školská kronika, do ktorej čerpal informácie bývalý riaditeľ ľudovej školy v Strážach p. Wogel z bývalej kroniky Czoborovcov a neskôr c.k. panstva, ktorá po prvom prevrate zmizla/. Na tomto hrade mal sídlo i brat Gašpara Šlika - hajtman Matúš Šlik /viď Václav Chaloupecký: Stredoveké listy zo Slovenska, Praha - Bratislava 1937, str.č. 19, 22/. Koncom XV. storočia dostávajú strážsky hrad spolu s holíčskym hradom do zálohu od kráľa Mateja Korvína bratia Czoborovci - Imrich a Martin a odvtedy používajú títo Czoborovci i svoj predikát: "Grófi zo Szent Mihálu a na Stráži", inak "Grófi zo Sv. Michala a na Strážach" /viď Jedlička Pavol: Malokarpatské

pamätihodnosti, II. diel s. 7 a nasled.,taktiež i Jozef Pilnáček: Staromoravští rodové, Brno 1972, 2 vydanie, s. 201, č. rodu 654/. Taktiež ešte predtým v polovici XV. storočia,v roku 1449 Pongrác zo Sv. Jura, pôvodca Pongrácovcov zo Sv. Mikuláša a Starého hradu, z naloženia krajinských stavov vyrval Ostrý Kameň z rúk cudzincov a odstúpil ho Matejovi a Tomášovi Scola zo Stráží za ich verné služby a taktiež i 6000 zlatých; ktorí v roku 1449 uvedení boli do držania jeho. atď... /Fejér: Cod. dipl. VII. 3, 119-131, taktiež F.V. Sasinek: Slovenský letopis, Skalica 1877, roč. II., s. 214/. Títo bratia Scolovci zo Stráží boli kapitánmi u jedného z hlavných zemských kapitánov vtedajšieho Uhorska - Pongráca. Z uvedených prameňov vidíme, že Stráže boli v minulosti veľmi významné a tvorili samostatné panstvo až do roku 1736, kedy posledný dedič Jozef Czobor svojím hýrivým životom a veľkou zadĺženosťou vychádza na bubon a tieto panstvá /strážske a holíčske/ zakupujú Habsburgovci, teda cis. Mária Terézia spolu s manželom Františkom Lotrinským a vytvárajú takto tzv. nové holíčsko-šaštínske panstvo, nakoľko za Czoborovcov Imrich II, Czobor vlastne len zakladá z niekdajšej colnej stanice nového strážskeho hradu /terajšia Trikota, š.p., Vrbové/ osadu Taščín, názov je kumánskeho pôvodu, lebo v kumánčine Taščín znamená významove ako "von z panskej záhrady", čo sa neskoršie prehláskovalo etymologicky na Šaščín. Za doby husitskej nie je o Šaštíne ešte žiadnej zmienky, okrem colnej stanice
nového strážskeho hradu a ani nemôže byť, lebo tuná ešte žiadna takáto osada neexistovala. To, že Stráže boli sídlom Czoborovcov, dokazuje i dochovaná listina s pritlačenou pečaťou v regnikolárnom archíve záhrebskom /Fasc. 1616, N 33/ od Imricha Czobora z roku 1573, ktorá začína slovami: "Ja Emerych Czobor od Svatyho Mychala a na Strázech..." /viď F.V. Sasinek: Slovenský letopis. roč. III. z roku 1879, s. 70-71/. Uvedený prameň taktiež cituje i Ročnica farnosti holíčskej z roku 1943, s. 17. Neskorší pôvod Šaštína dosvedčujú i vlastné cirkevné pramene, a to najmä Ľudovít Némethy vo svojom diele Series parochiarum et parochorum..., vydanom v Ostrihome v roku 1894, kde na strane 239 pod heslom Sasvár spomína Pascala Venceslausa ako prvého známeho farára šaštínskeho v roku 1493, čo jasne naznačuje, že zakladateľom /donátorom/ prvého šaštínskeho kostola bol Czobor Imrich II., ktorý je tam aj po svojej smrti pochovaný /teraz v ambite baziliky/. To dosvedčuje i F.V. Sasinek v Slovenskom letopise, roč. II., zošit 3, Skalica 30.9. 1877, s. 225, kde v treťom odstavci spomína, že v roku 1493 Sigmund bol farárom na Strážach /Strazzseu vr/, ktorý na obálku /obsahujúcu nemeckú listinu z r. 1422/ misalu naznačil, že ten missal Matej, syn Benčikov kúpil pre strážsky kostol sv.M.Magdaleny a sv. Alžbety vdovy za 25 zl. V tých poznámkach spomína sa tiež i Václav Pascale, farár v Šaštíne /Ssachswar/.

Jozef Stupavský

/Pokračovanie nabudúce/

Výskum vo františkánskom kostole v Skalici

/2. časť/

Mimoriadne zaujímavými sa z viacerých hľadísk ukázali nápisy, ktoré sa zachovali vytesané na náhrobných doskách a maľované alebo zhotovené vybíjaním mosadznými klincami na rakvách. Posledne menované boli väčšinou veľmi poškodené, fragmentárne a veľmi slabo čitateľné. Celistvé sa zachovali iba dva. Prvý, maľovaný na truhle, nám prezradil meno pochovanej ženy Maríny Štvrteckej, ktorá vo veku 68 rokov zomrela 30. marca 1762. Druhý text sa nachádzal na drevenej tabuľke pripevnenej na jednu z truhiel v ďalšej hrobke. Tento nápis obsahoval údaje o významnom skalickom františkánovi P. Ambrózovi Ernyeyim /zomrel 19. mája 1855/.

Nápisov na náhrobných platniach sa zachovalo šesť /z toho jeden takmer nečitateľný/ a najstarší bol odhalený na samostatnom kamennom schode.

Najzaujímavejší z náhrobkov bol zhotovený z ružového mramoru a obsahoval nápisy na oboch stranách. Starší nápis bol umiestnený po obvode dosky. Text s gotickým minuskulným písmom nám prezrádza datovanie /1500/ a informáciu o pochovaní istého "znamenitého občana mesta Skalice" /tu Galicz/, ale jeho meno sa, žiaľ, nezachovalo. Spôsobil to fakt, že v roku 1651, keď bol náhrobok použitý z druhej strany, bola jeho spodná časť odrezaná. S najväčšou pravdepodobnosťou sa práve tu nachádzalo meno pochovaného.

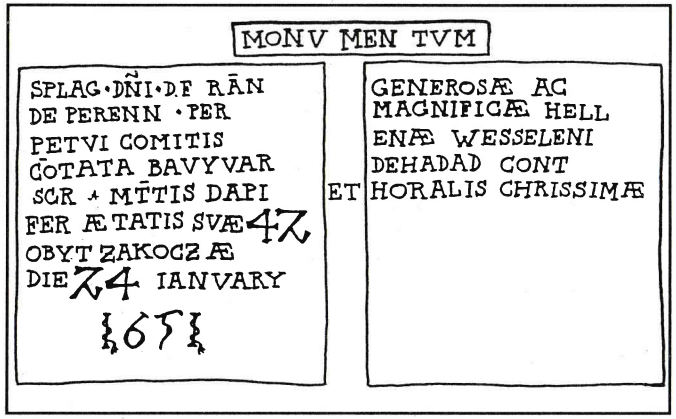

Dva nápisy na lícnej strane náhrobku nás informujú o pochovanom Františkovi Perínskom / zomrel 24. januára 1651 vo veku 42 rokov/ a jeho manželke Helene Veseléniovej /Wesseleyi de Hadad/, pri ktorej rok úmrtia chýba.

Ďalší náhrobok obsahuje text s menom senátora slobodného kráľovského mesta Skalice Jána Rokitaja a jeho manželky Alžbety Báršoňovej /Elizabeth

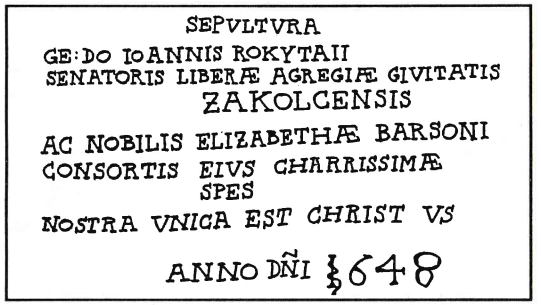

Barsoni/. I tu je uvedený iba jeden rok - 1648.

Nápisy na oboch náhrobkoch boli zhotovené kvalitne a precízne a okrem nich sa tu nachádzali i pekne vytesané rodové erby. Tie už neobsahovali nasledujúce dva náhrobky, kde sme tiež postrádali kvalitu vyhotovenia predchádzajúcich.

Na prvom z nich sa uvádza meno rodiny Hervaj a istého Mikuláša Buzášiho s vročením 1672. Nápis na poslednom náhrobku obsahuje meno Jána Thaureka a jeho manželky Anny s vročením do roku 1635.

Najcennejší nápis bol objavený mimo hrobiek na veľkom kamennom schode pod bočným oltárom sv. Antona Paduánskeho. Po jeho obvode sa nachádza gotickou minuskulou vytesaný text datovaný 30. septembrom 1488. Na niekoľkých miestach je poškodený, čo značne sťažuje jeho rekonštrukciu. Jednoznačné určenie dátumu nám však tento nález posúva do pozície najstaršieho písomného artefaktu v kostole. Nápis bol zhotovený iba 4 roky od vysvätenia /1484/ a 2 desaťročia od začiatku výstavby kostola /1467/.

Spoločným prvkom všetkých zachovaných nápisov je to, že boli zhotovené v latinskom jazyku a tie na náhrobkoch sa týkali výhradne svetských osôb. Náhrobné dosky pochovaných príslušníkov rádu boli bez akýchkoľvek nápisov či ozdôb.

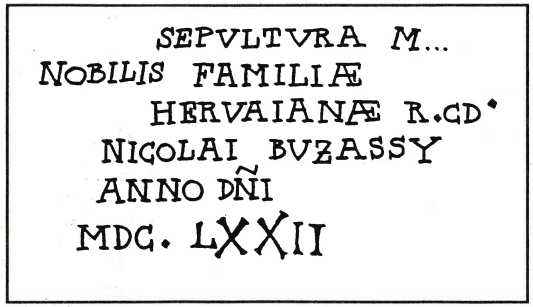

Význam skúmania formy a obsahu objavených nápisov je nesporný z hľadiska historického, paleografického /písmo/ a genealogického /rodové súvislosti/. Keďže genealogický rozbor bol samostatnou kapitolou výskumnej práce, jej výsledky čitateľom predložíme v ďalšom pokračovaní.

Texty - Nápisy :

1.Hrob

- skvelého a vznešeného pána Františka Perínskeho na veky občana komitátu abovského, stolníka svätého majestátu, vo veku svojom 42 rokov zomrel v Skalici dňa 24. januára 1651

- urodzenej a vznešenej pani Heleny Vešeléniovej z Hadadu vernej manželky

2. Hrob

- urodzeného pána Jána Rokitaja senátora slobodného kráľovského mesta Skalice

- a slávnej Alžbety Báršoňovej, jeho vernej manželky, nádej naša jediná je Kristus, roku Pána 1648.

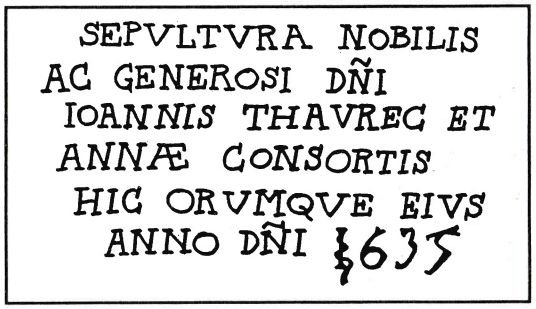

3. Hrob

- vznešenej a slávnej rodiny Hervajovcov a dôstojného pána Mikuláša Buzášiho v roku Pána 1672.

4. Hrob

- slávneho a urodzeného pána Jána Thaureka *Nápisy prekreslil Jozef Vaníček*

- Anny, jeho manželky v roku Pána 1635.

Miroslav Minďáš

Kronikárom

S prvým číslom ďalšieho ročníka nášho periodika začíname i novú rubriku, venovanú pomoci mestským a obecným kronikárom.

Okrem pár pokračovaní rád kronikárom v Ozvenách Záhorského múzea sa títo nemohli v minulosti v našom regióne opierať o žiadne seriózne metodické materiály. I tento fakt spôsobil, že v mnohých

prípadoch sa mestské a obecné kroniky neviedli, alebo nedosahovali potrebnú úroveň. V nedávnej minulosti sa objavila skromná a stručná príručka: Písanie a vedenie obecných kroník, ktorú vydal Fond pomoci miestnej demokracii SR v roku 1993.

S využitím uvedených materiálov, ale najmä mnohými ďalšími praktickými radami súvisiacimi s tvorbou kroník sa budeme zaoberať v jednotlivých pokračovaniach. K tomu, aby bola diskusia o kronikách čo najširšia a pestrá, očakávame Vaše otázky, skúsenosti a pripomienky, ktoré budeme uverejňovať v našej rubrike. Teoretickú časť bude vždy dopĺňať ukážka zo starších, ale i súčasných kroník nášho regiónu. Preto privítame všetky Vaše príspevky - ukážky z Vašich kroník, ktoré nám bez akýchkoľvek zásahov /gramatických, štylistických/ môžete posielať.

V dnešnom vstupe do problematiky sa ešte nebudeme venovať rozboru vedenia kroniky, ale je potrebné, aby sme si na úvod odpovedali na zásadnú otázku - prečo kroniku?

Kronika /z gréc. chronikon/ alebo letopis je pamätná kniha opisujúca udalosti v časovom slede. Pôvodne tento termín označoval spísanie skutočných i domnelých dejinných udalostí, snažiacich sa zachovať dejové súvislosti, ale uzavierajúc ich do chronologického rámca /napr. podľa panovníkov, pápežov, opátov a pod./. Kronika ako súvislé rozprávanie je predzvesťou dejepisu, od ktorého sa však líši nedostatkom vedeckej presnosti. Tento fakt je spôsobený i subjektivizáciou tvorby kroniky jej pisateľom, ktorej sa však nie je možné vyhnúť. Napriek tomu je kronika už oddávna považovaná za dôležitý prameň historického bádania. Jej význam je umocnený tým, že zachytáva udalosti, ktoré oficiálnym správam a údajom unikajú. Keď k tomu priradíme charakteristické písmo a jazyk doby, v ktorej vznikal, pomáha nám to dotvoriť si celkový obraz o nej.

Možno si niekto položí otázku: "Načo však kroniku, keď dnes všetko dianie zachytávajú masmédiá, zápisnice, výročné správy, hodnotenia a pod.?" Tu opäť musíme pripomenúť, že úlohou kronikára je hľadať udalosti, zaujímavosti a výpovede, ktoré vhodne dopĺňajú oficiálne správy a údaje. Je potom na šikovnosti a schopnostiach kronikára, aby jeho kronika nebola iba strohým výpočtom udalostí, ale pútavým, obsahovo bohatým a pestrým, ale vždy zásadne hodnoverným prameňom. O tom, ako sa k takejto kronike dopracovať, začneme našu diskusiu v nasledujúcom pokračovaní.

Miroslav Minďáš

O čom hovoria kroniky...

Kronika obce Senica, str. 62

Osvetlenie

Električné osvetlenie bolo po odstránení pouličných petrolejových lámp roku 1921 z prúdu Senickej elektrárne, pripojenej k továrni na umelé vlákna. Roku 1929 obec zapojená bola do siete Západoslovenských elektrární, ktoré majú v Senici inšpektorát. Zavedením elektriny zanikla romantika petrolejových lámp, keď za večerného šera ponáhlala sa s rebríčkom na pleci od lampy k lampe petrolejom zaváňajúca, zasmolená ženička, vprela rebrík v držadlo lampy a na rebríku sa modlila zápalkám, aby sa už niektorej len ráčilo ujať toho petrolejového knota. Zabľušťalo konečne svetielko a usilovalo sa prenikať nemalou námahou do uličnej tmy, ktoré úsilie tak často skoncovalo v niektorej energickejšej vlne hvízdajúceho si vetra, na malé potešenie v blate sa tackajúcich Seničanov.

Teraz už i oblúkovky svietia na križovatkách ulíc, ktoré intenzívne osvetľujú nielen ulice, ale i ovzdušie, čo dobre vidí, kto sa v noci blíži k obci z ktorejkoľvek strany. V noci sa pekne vyníma i rad lámp k nádražiu.

Ropa na Záhorí

Iba máloktorá časť prírodného bohatstva, jeho objav a využitie, má takú zaujímavú a súčasne i dramatickú históriu ako ropa. Milióny rokov zhromažďovala zem vo svojich útrobách kvapalnú energiu, ktorá dlho čakala, až ju človek objaví a začne využívať. Výskyt ropy bol síce vo svete známy už v dávnych dobách, no po celé stáročia nemala prakticky žiadny význam. Neskôr sa ukázalo, že z nej možno získať petrolej, ktorým sa dá dobre svietiť, omnoho lepšie ako sviečkami. Po zlatej horúčke vypukla postupne vo svete naftová horúčka a s ňou prišiel i vek nafty.

Počiatky naftového podnikania u nás

Z histórie nafty je známe, že povrchové výskyty na našom dnešnom území boli zaznamenané už takmer pred 150 rokmi v oblasti východného Slovenska v okolí obce Miková. Vo vyhĺbených studniach zbierali naftu, ktorá sa usadzovala na hladine vody.

Ján Medlen

Predávali ju po okolí ako liečebný prostriedok proti dobytčiemu svrabu, ako liek proti reumatizmu a tiež ako surovinu na výrobu rôznych mazadiel i na svietenie. Jednotliví podnikatelia aj vyhĺbili viacero šachiet, ale očakávané výsledky sa nedostavili. Týždenná "ťažba" nafty sa však nezvýšila a dosahovala ani nie sto kilogramov. O organizovanom naftovom prieskume a podnikaní vtedy ešte nebolo ani reči.

Náhodný objav a jeho dôsledky

Základ k rozvoju naftového priemyslu u nás bol položený práve pred 80 rokmi na západnom Slovensku - pri Gbeloch. Motívom pre začatie týchto prác bol náhodný objav výronu zemného plynu na močaristých pozemkoch v gbelskom chotári. K objaveniu skutočne dopomohla iba náhoda.

Roľník *JÁN MEDLEN* chcel na močarisku hospodáriť. Vyšpekuloval akúsi melioráciu a usilovne kopal odvodňovacie kanály. Pri práci si rád poťahoval z fajočky a raz, keď odhodil horiacu zápalku do kanála, vzbĺkol v ňom plameň a rýchle prebehol až k nemu. Len mokré nohavice ho zachránili pred popálením. Ján sa naľakal a ako "telo bez duše" utekal do dediny a ujcovi zadychčaný zvestoval:"*Ujček, našeu sem bránu do pekla. Prídzte, uvidíte, na mou dušu, plamen šlehá ze zeme. Ledva sem utékeu, byu bych tam zhorau.*" Bolo to na jar v roku 1911.

Po čase sa upokojil, ale plameň na dne kanála mu pokoja nedal. Bez

toho, aby mal nejakú predstavu o využívaní zemného plynu /v tom čase to bola u nás neznáma vec/, vyšpekuloval ľudový vynálezca, či podivín a samotár Ján Medlen /1870-1944/ spôsob, ako plyn účelne pre seba využiť. Vyšlo mu to. Všeobecne sa o ňom uvádza, že objavil naftu /ropu/, ale on vlastne objavil zemný plyn a ako prvý na Slovensku ho začal využívať.

Na mieste, kde plyn do kanála najviac prenikal, vykopal Medlen hlbokú šachtu, utesnil ju doskami, vymazal hlinou a vytvoril akýsi rezervoár na plyn. Zo šachty plyn vyviedol rúrkou a keď nad ňou škrtol zápalkou, vzbĺkol tam plameň. Pri šachte si postavil domček, skôr chatrč s pecou, priviedol do nej plyn. Na plyne varil, kul železo a v zime aj domček vykuroval. Až na jar v roku 1913 mu voľajako ten jeho systém vykurovania zlyhal. V domčeku sa vytvorila výbušná zmes a pri explózii mu strechu z domčeka rozmetalo po celom okolí. Jedine táto, na ten čas nezvyčajná udalosť priviedla geológov z Maďarska k nálezu plynu. Po obhliadke okolia nariadili uskutočniť na nálezisku vrtné práce.

V septembri 1913 priviezli k jeho domčeku až zo Sedmohradska vrtnú vežu. Prišli robotníci s odborníkmi - vežu postavili a 28. októbra 1913 začali s vrtnými prácami. Práve na Vianoce 23.12.1913 v hĺbke 114 metrov narazili na ložisko stlačeného plynu a erupcia im vrtnú vežu čiastočne poškodila. Naftári erupciu zvládli, vežu opravili a vŕtali ďalej. V hĺbke 163;80 metra narazili na ropu. Urobili čerpaciu skúšku a tá dopadla nad všetko očakávanie. Prvá sonda pri Gbeloch /historická/ zo seba denne chrlila 15 ton kvalitnej neparafinickej ropy, čo veľmi geológov prekvapilo. Ropa pri Gbeloch bola objavená. Bol to prvý nález nafty vo Viedenskej panve vôbec, ktorý inšpiroval rozvoj naftového priemyslu nielen u nás, ale neskoršie i v susednom Rakúsku.

Keď sa prvé tony nafty vlastnou energiou dostali na povrch, písal sa 14. január 1914. Potom sa do okolia Gbelov nasťahovalo viacero vrtných veží a naftový prieskum na našom Záhorí zaznamenal búrlivý rozvoj. Postupne i na južnej Morave a východnom Slovensku.

Aby mohol človek využívať bohatstvo zeme, musí sa k nemu prebíjať stále do väčších hĺbok.

Aj keď nie sme v ťažbe ropy sebestační, jej stále objavovanie má pre našu ekonomiku veľký význam. Trvalou úlohou našich naftárov aj do budúcnosti je zvyšovať výrobu a efektívnosť a tým vytvárať podmienky pre ďalší rozvoj nášho naftového priemyslu.

Drahomír Čermák

Inšpirujúce priateľstvo

/ k 180. výročiu narodenia Jozefa Petroviča/

V dejinách kultúry nebýva zriedkavosťou, že sa mená jednotlivých dejateľov uchovajú pre budúcnosť najmä vďaka skutočnosti, že mali pozitívny alebo negatívny postoj k osobnosti mimoriadneho významu. Do tejto kategórie patrí aj Jozef Petrovič, ktorý sa za svoj krátky 29-ročný život stal známym najmä svojím oddaným priateľstvom k Jánovi Hollému.

Životné osudy Jozefa Petroviča nie sú bohaté: narodil sa 12. februára 1814 v Dolnej Krupej, gymnázium i teológiu vyštudoval v Trnave a po vysvätení za kňaza bol od roku 1837 kaplánom v Ujlaku /Veľké Zálužie/; v roku 1841 prichádza na Záhorie do Marianky, potom pôsobil ako duchovný správca u habánov v Sobotišti a od júla 1842 sa stal farárom na Turej Lúke, kde deň po svojich 29. narodeninách zomiera 13.februára 1843 na tuberkulózu, ktorou trpel už od študentských čias.

Priateľské kontakty s Hollým nadviazal Petrovič počas kaplánovania v Ujlaku, odkiaľ často chodil na návštevy do Maduníc. Hoci mu choroba a odlúčenosť od kultúrnych centier znemožňovali výraznejšie sa zapojiť do národného kultúrneho pohybu, predsa svojou oddanosťou Hollému sa stal významnou a uznávanou osobnosťou poslednej bernolákovskej generácie.

Aj keď Petrovič nebol priamo členom Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej /1834-1844/ so sídlom v Pešti, udržiaval stále kontakty s "dušou" Spolku Martinom Hamuljakom; v roku 1839 mu Spolok vydal Pieseň - príležitostnú ódu na Martina Miskolczyho - biskupa, slovenského rodoľuba a v štvrtom ročníku spolkového almanachu Zora mu vyšli dve ódy na Jána Hollého. Prvá - Slávospev na Jána Hollého - v 19 alkajských strofách je odozvou na báseň Jonáša Záborského uverejnenú v Hronke, ktorá Hollého i jeho priaznivcov urazila, preto Petrovič píše:

Blázen, kde zlostnú pomluvi chce braňú
V jednéj prevrtnuť práce ťisíc dobe!
Ňemá kruťejší nad vše živli
Živlami péra strepan zamlknuť!
Než pusťi už žál, Otče, sa prezveďen,
Že v srdci ňe všech tenže je cit sinov;
Ovšem naľezňeš misle, vrúcnú
Čo k Ťebe ešče korá sa ucťú.

Druhá óda Prosba na Jána Hollého v 16 sapfických strofách je výzvou, aby Hollý zanechal "svetskú" poéziu a venoval sa náboženským piesňam:

V méňe príbuzních duchovenstvom otcov
Skrúšenú ťiskňem Ťi na srdce prosbu,
Ráč prejať zbožnéj spevu chrámového
Opravi ďílo.

Išlo o problém z národného aspektu mimoriadne dôležitý, lebo cirkevné piesne sa spievali v "staroslovenčine" - češtine, a bernolákovci sa usilovali dať do úst ľudu v chrámoch slovenčinu. Preto Petrovič Hollého, "upísaného" časomiere, prosí:

Tehdi rozkošním vládňa prúdem,
Rími ľen lahkú poplinú Ti rékú
I stanú v krátkéj dobe rozľehlého
Piesňe pomorstva,
V ňemž tonuť každí buďe chrám: verícé
Keď sa nábožních zbori pozhromážďá
Rádňe k povďačnéj Boha laskavého
Uct'e Slovákov.

Óda je významná, lebo Hollý jej výzvu prijal a skutočne sa venoval už tvoreniu piesní, ktoré Spolok roku 1842 vydal ako Katolícki spevňík. Lenže neprijal odporúčané "rími" a aby sa piesne do chrámov dostali, musel ich z časomiery prepracovať predsa len na rýmované /druhý zväzok 1846/, toho sa však už Petrovič nedožil. Ale z Hollého ódy Na Jozefa Petroviča vysvitá, že žiadal Hollého nielen o cirkevné piesne; išlo zrejme o žiadosť presnejšie normovať gramatiku bernolákovčiny:

Jozef, ti žádáš dobromluvní ráz abich
Spósob a náležité
Pravidla dal slovenčini.

Petrovič bol pravdepodobne veľkou a talentovanou nádejou najmladšej bernolákovskej generácie a jeho schopnosti si Hollý vysoko cenil, ako badať z jeho korešpodencie, ale aj z veršov:

Ti sám, kerému prízňiví mladosťi kvet,
Správnota místa reči
A zbívající čas hoví,
Ľepšej takúto prejma vec, požádané
Mluvňice ostrovidím
Pravidla viskúmáš vťipem.

V tom čase už však Petrovič spolu s Hamuljakom intenzívne pracoval na príprave súborného vydania Hollého diela Spolkom milovníkov reči a literatúry slovenskej, aby "národa česť ospravedlňil, že ňeňi on v letargii liternéj, jako krivohubí uškľebňíci to dokázať sa usilujú" a veľkú zásluhu má nielen pre napísanie Hollého podrobného životopisu /do roku 1840/, ale aj že prehovoril Hollého, aby sa nechal portrétovať /maliarom Liederom/ a osobne ho sprevádzal na sedenia do Bratislavy.

Petrovičova korešpodencia dokumentuje jeho živé styky nielen s prívržencami bernolákovčiny, ale aj s príslušníkmi mladej romantickej generácie, ktorí ho aj osobne navštevovali, ako potvrdzuje denníkový záznam J.M.Hurbana. V Petrovičovi stratil náš národný život príliš skoro talentovaného a horlivého vlastnenca, ktorého pamiatku si treba stále ctiť a pripomínať.

Eva Fordinálová

Niekoľko doplnkov k Michalovi Kutzkému
Ad 6/1993

Peknú reminiscenciu nášho nádejného muzikológa Petra Michaloviča v 6. čísle "Záhoria" str. 7 si dovoľujem doplniť niekoľkými pripomienkami:

1. / Keď v 1903 Bohumil Fiala vlastným nákladom vydal "CHORÁLE do štvorhlasu vypracované od Michala Kutzkého", tak dôsledne rešpektoval vôľu svojho nebohého svokra, ktorý sa konzekventne vlastnoručne podpisoval bez dĺžňa na "U", teda nie "Kútzky, lež "KUTZKY".

2./ Podľa svedectva Juraja Chorváta, jeho nástupcu na Brezovej pod Bradlom, autora Veľkej partitúry, Michal Kutzky študoval v Prešporku filozofiu a teológiu a popri tom "u akéhosi katolíckeho organistu /a či profesora hudby/ učil sa privátne harmónii hudobnej"/ Traja bojovníci "Myjava 1928, s. 26/. Teda o konzervatóriu tu nemôže byť reč.

3./ V Banskej Štiavnici hneď po svojom sobáši so Skaličankou Vilmou r. Mittákovou 9.5.1854 nebol MK obyčajným "r e c h t o r o m", lež riadnym profesorom matematiky a hudby na tamojšom evanjelickom lýceu. Preto mu aj na Brezovej ako bývalému učbárovi štiavnického lýcea zostal titul p r o f e s o r a .

4./ MK bol veľkým milovníkom hudby zvlášť cirkevnej, ale venoval sa aj hudbe svetskej a v rokoch 80-90tych cvičil aj menšiu s l á č i k o v ú k a p e l u, uvádza Juraj Chorvát.

5./ Pre potreby brezovského spevokolu okrem vyššie spomenutej chrámovej partitúry r.1903 vyšli od Michala Kutzkého bez udania miesta, roku, autora či vydavateľa a tlačiara "C h o r á l e p r e m u ž s k ý a m i e š a n ý s b o r" /sic!/. Tento prídavok ku Kutzkého partitúre obsahuje harmonizácie 16 pohrebných piesní k Jakobeiho Funebrálu, 4 piesne všeobecného rázu a 9 samostatných príležitostných skladieb, ku ktorým si texty zložil sám Michal Kutzky na určité konkrétne príležitosti: k pohrebu kňaza, pri kňazskej inštalácii, pri posviacke organa, pri pohrebe mladej matky, pri pohrebe milovaného dieťaťa /"Hluboký žal srdce svírá..."/ pri konfirmácii a pri posviacke základného kameňa kostola.

6./ Dňa 26. mája 1926 na osobitnej slávnosti odhalili v Brezovej pod Bradlom aj portrét Michala Kutzkého, ktorý maľoval akademický maliar Václav Toman zo Zloníc pri Prahe. /Viď Evanj. posol spod Tatier 1979 s.77/.

Pavel Proksa

NÁŠ ROZHOVOR
s Milanom Flajžíkom

Milan Flajžík /1961/ pochádza z Radošoviec - Viesky. Absolvoval Strednú umeleckopriemyselnú školu v Bratislave /odd. rezbárstva/ a Vysokú školu výtvarných umení /odd. reštaurovania/. Popri reštaurovaní sa venuje kresbe, maľbe a sochárskej tvorbe. V súčasnosti žije v Smrdákoch.

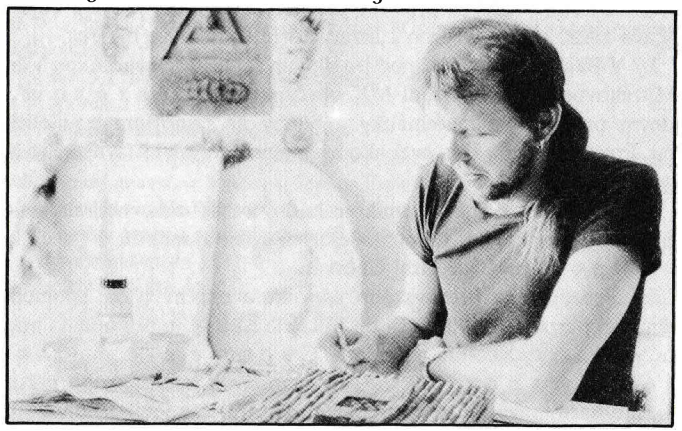

Hľadáte predmety a javy v prírode, ktoré by vás inšpirovali ku stvárneniu určitej myšlienky, alebo prvotný je nápad?
"Nemôžem na to jednoznačne odpovedať. Niekedy na seba upozorní samotný predmet /kôra stromov, kameň,.../ a vznikajú diela, do ktorých už len málo vstupujem. Každý predmet vás niečím osloví, určitým spôsobom. Výber je však usmerňovaný, nie náhodný. Stanovil som si určitý program - prezentovať našu súčasnú dobu, koniec 20. storočia. Charakteristickým atribútom môjho programu sú prírodné materiály - drevo, kameň, kôry stromov, ktoré majú svoju symboliku /piesok - plynutie času, kožušina - živočíšnosť ,.../ Nimi reagujem na výrazovú a významovú sterilitu industriálnej a technokratickej produkcie súčasnosti."
Preto cítiť vo vašich dielach prezentovaných v týchto dňoch na výstave v

Záhorskom múzeu v Skalici určitý pesimizmus?
"Áno, trošku."
Nie je to však váš osobný postoj, ale skôr cieľ konkrétneho stanoveného programu...
"Môj program prezentuje dobu paleolitu a neolitu nielen ako ekologický "model čistoty". V predmetoch, nástrojoch, fosíliách atď. týchto období nachádzam zdroj inšpirácie vo výtvarnej práci.
Niekto bude možno polemizovať, že sa jedná len o dokumentačné kresby, či je v nich vlastne autorstvo ako také. Ale robím ich niekedy 5-6 krát, než jedna nakoniec vyjde podľa mojich predstáv. S nápadom v hlave, neskôr prezentovanom v "Osídlí času" som dlhšie hľadal nejaký artefakt, aby som mohol vyjadriť myšlienku - podľa možností - predmetmi, ktoré ma obklopujú. Alebo napr. plastika "Slovenská balada", to sú dubové trámy na starých budovách; po odlúpnutí kôry sa pod ňou, po okrajoch objavia drobné chodbičky od chrobáka tesárika. Vytvára to krásnu kresbu, štruktúru.
Tento trám som spolovice doplnil o výtvarnú záležitosť tak, aby z toho vyšla opustenosť, ktorá dýcha z týchto krovov."
Má vaša výstava v Záhorskom múzeu jednotnú koncepciu, alebo je zameraná na ústredný problém?
"Kompletne celá výstava nemá svoju jednotnú koncepciu. Sú tu staršie aj novšie veci, prelínajú sa vlastne dva programy. V predchádzajúcom období som sa zaoberal problémom zmyslu života, presnejšie jeho konca. Na túto myšlienkovú základňu som plynule nadviazal tvorbou riešiacou problém životného prostredia, resp. prostredia, v ktorom žijeme a ktoré nám umožňuje ako - tak prežiť."
Uživí vás táto práca, alebo ste závislý na predaji?
"Živím sa reštaurovaním: drevené plastiky, oltáre, menej kamenné a vlastná tvorba je len koníčkom. Možnože sa niekedy v budúcnosti budem živiť len vlastnou tvorbou. Ale mám 33 rokov, takže nemôžem nejako "vyskakovať" , nechcem svoje veci predávať za ťažké peniaze, keď nemám dotiahnutý vlastný program. Zdá sa mi, že ctižiadostivosť u mladých výtvarníkov - i keď je zdravá ctižiadostivosť žiadúca a prospešná - nekriticky za každú cenu je prehnaná. Oháňať sa komerčným predajom ... vždy budeš podliehať publiku, nebudeš robiť to, čo chceš. Budeš robiť v podstate na objednávku. A tomu by som sa chcel vyhnúť."
Ale nájdu sa záujemci o váš druh umenia, kúpia si sochu, obraz ...?
"Áno, mám niektoré veci predajné, ale že by som chodil s ponukovým listom, alebo dodával do predajne - to nie. Verím, že dobrá vec sa predá sama. K tomu musí človek aj dospieť, a najmä robotou."
Sú Smrdáky, kde teraz bývate, azda vaša srdcová záležitosť?
"Nie. Mám stále pocit, že by som mal ísť niekde bližšie k Bratislave, možno do Stupavy alebo Pezinku, ale momentálne nemáme na to peniaze, aby som tam kúpil dom alebo pozemok. Žena mala v Smrdákoch babku, máme tam domček, ateliér, kde sa dá existovať."
Tak predsa tam máte nejaký koreň?
"Áno, prišiel som tam za ženou z Radošoviec. Máme dve deti a vyhovuje mi bývanie len s rodinou, pretože potrebujem kľud k práci. Prirodzene, že možnosti kontaktov v porovnaní s mojimi kolegami, žijúcimi v Bratislave sú menšie, ale pokiaľ ide o

informačný servis a možnosť organizovania výstav, pokladám to za vec mojej aktivity. Predovšetkým na mne záleží, čo prijímam a vyhľadávam. Je to vec orientácie a individuálneho smerovania."

Nemáte pocit, že v krajinách západnej Európy je širšia obec, ktorá vyhľadáva takéto výstavy, zaujíma sa o tvorbu s ekologickým programom?

"Ak môžem porovnať, tak napr. v Nemecku je podstatne väčšia osveta a priaznivejšia klíma práve v oblasti ochrany životného prostredia. Ľudia sú rozvážnejší a ohľaduplnejší voči prostrediu, v ktorom žijú. Myslím, že svoj podiel na súčasnom stave nášho životného prostredia má i 40-ročné obdobie minulého spoločenského systému. Radšej sa však vrátim k vlastnej práci a spomeniem východiská svojej výtvarnej činnosti. Človek sa narodí a vyrastá v určitom prostredí, ktoré naňho vplýva, či už negatívne alebo pozitívne. Každý to vníma individuálne. Myslím, že výtvarník by mohol ťažiť a vychádzať práve z toho. Človek by mal byť priamo odniekiaľ, až potom to /dielo/ môže byť "nejako, o niečom a pre niekoho". Narodil som sa na Záhorí a žijem tu, tak sa snažím o to, aby moje výtvarné snaženie malo určitý vzťah ku konkrétnemu miestu. Zvetralé drevá, staré sudy, vŕbové výplety vozov, korytá, kukuričné šupiny, kôry stromov, atď... sú pre mňa veľmi lákavé a doslova hotové podklady pre výtvarnú prácu. Výber materiálu je založený temer vždy na prírodnej báze. Rád by som dosiahol to, aby moje výtvarné práce okrem myšlienky, ktorú stvárňujú, vyžarovali určitú identitu - čiže totožnosťou alebo zhodnosťou s prostredím, v ktorom sa rodia."

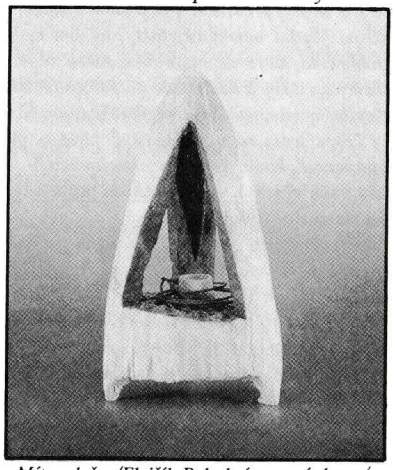

Mŕtva duša /Flajžík Polychrómované drevo/

Za rozhovor ďakuje Peter Michalovič

Z dobovej tlače

Na západnej strane Malých Karpatov sa tiež daktoré vody minerálne, z ktorých ale iba dve sú verejného spomenutia hodné. Prvý, sirkovatú vodu majúci prúd nachodí sa pri Stupave, jemuž okolitý ľud obecný veľkú liečivú silu v rozličných neduhoch pripisuje; vo vzdelanejších ale kruhoch málo známa je. Ináče má sa vec s vodou, asi pred 10 rokmi na chotáre obce Perneku

objavenou; táto, pre výborné vlastnosti svoje, i zraky lekárov obrátila na sebä. Menovite doktor Hasenfeld, jako lazebný lekár na zvolenskom Sliači mnohostranne známy, podrobil vodu perneckú prisnej skúške lučbárskej a vypátral, že ona medzi tak zvané sirko-železité vody patrí, a že dľa svojích lučbárských prvkov /elementov/ podobá sa pochválne známym liečivým vodám nemeckým v Alexisbade a Muškaue. Na priek ale tomuto prajnému svedectvu pernecká voda nedošla ešte vätšej uznalosti.

Z topografie Malých Karpát, D.G. Lichard
In:Letopis Matice Slovenskej VIII, 1871, str. 42

Z dobovej tlače

SPRÁVY

Druhá zbierka básnika Miroslava Brücka

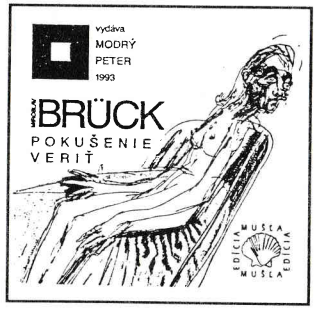

V Skalici žijúci básnik M. Brück (nar. 1964) vydal svoju druhú básnickú zbierku pod názvom **Pokušenie veriť**. Graficky vkusne vybavenú knižku vydalo agilné vydavateľstvo Modrý Peter v Levoči na sklonku minulého roku. Autorovi sa podarilo dodržať kontinuitu so svojím debutom Noc, tráva v pozadí (1989) nielen v rovine tématickej, keď sa stretávame v básňach s chvejivo lyrickými kontúrami Skalice s typickým okolím - vinohradmi, cintorínmi, riekou Moravou a pod., ale aj prehĺbením motívu lyrického hľadačstva odpovedí na neľahké otázky nielen každodenného života, no aj otázok filozofujúceho rázu, ktoré sa týkajú tajomstiev života i smrti, pravdy i krásy, poznateľnosti i tajomnosti sveta vôbec. Verše rozdelil do dvoch cyklov - I. časť obsahuje 11 básní a nazval ju Posadnutosť diaľkami a v II. časti 13 básní stmelených názvom Svet plynie vecne.

Názov a samotné básne prvej časti navodzujú zdanie obsiahnutia rozsiahlejšieho priestoru ako je básnikova rodná Skalica a jej okolie, no ide skôr o diaľky

tušené, či pomyselné ako skutočné. V týchto básňach akoby mierou merateľnosti jeho vzťahu ku Skalici boli práve letmo dotknuté básnické diaľky... V druhej časti - ako aj troška hravý názov naznačuje - sa snaží naznačiť zdanlivú nesúvislosť, či netesnosť pojmov "vecnosť", "večnosť", hoci v skutočnosti svet plynie nielen vecne, ale aj večne. Aj s poéziou by to tak malo byť, autori by sa mali snažiť o axiomatické blíženie sa k vecnosti i večnosti zároveň.
Druhá knižka M. Brücka potvrdila produktívnosť jeho lyrickej línie, v ktorej postihuje veci okolo nás zjavné, očividné, ako aj skryté, bežne nevidomé, čakajúce len na zrak a slovo básnika. Môže nás tešiť, že Skalica so svojím okolím takýchto podnetov skrývala a skrýva prekvapujúco dosť.

Jozef Špaček

Aktivita Spolku

Začiatkom roku sa nám dostala do rúk reprezentačná publikácia Moravsko-Slovenské Pomoraví - Pomoravie, prvý edičný počin Spolku pre podporu Pomoravia. Na jej vydaní sa spolupodieľali Ministerstvo hospodárstva, mestské, obecné a okresné úrady moravsko-slovenského pomedzia. Autorom publikácie je Dr. Jiří Sladký s kolektívom. 70 000 náklad tejto 16 stranovej celofarebnej brožúry s reprezentatívnymi fotografiami architektúry, pamätihodností, prírody a folklóru príťažlivých miest Pomoravia má za cieľ propagáciu tohto krásneho regiónu. Pre orientáciu slúži prehľadná mapa, ktorá záujemcovi pomôže nielen vybrať si objekt záujmu, ale i spoľahlivo sa k nemu dostať.

-dra-

Spomienkové podujatie

Štvaní a unavení umierali pod krížom života,
obklopení múrom izolácie a osamotenosti.
Róbert Letz
Historická revue 2/94

Tak, ako je na brehu rieky Moravy v Brodskom pamätnou tabuľou dosiaľ neoznačený rodný dom slovenského žurnalistu a historika Konštantína Čulena, aj jeho rozsiahle dielo nie je dosiaľ súhrnne spracované a zhodnotené a širšej verejnosti je takmer neznáme.

Znovuuviesť túto výraznú osobnosť do vedomia rodákov a obyvateľov širšieho regionu sa podujala obec Brodské v spolupráci s Maticou slovenskou, Národným kultúrnym centrom v Bratislave a Regionálnym kultúrnym centrom v Senici na spomienkovom podujatí venovanom jeho nedožitým 90. narodeninám v nedeľu 27.2.1994 v rodnej obci Brodské.

Na úvodnej vernisáži výstavy, ktorá prostredníctvom dobových fotografií, dokumentov a diel Konštantína Čulena priblížila prítomným jeho neľahké osudy, privítali Brodčania jeho dcéru pani Evu Čulenovú-Kaločayovú a synovca Ing. Martina Čulena.

Konštantín Čulen patrí do generácie intelektuálov narodených na začiatku 20. storočia /narodil sa 26.2.1904 v Brodskom, študoval na skalickom gymnáziu spolu s Andrejom Žarnovom a Vladimírom Clementisom/ a pôsobiacej v zložitých historických súvislostiach medzivojnového a povojnového obdobia /zomrel 7.4.1964 v New Yorku/. Konštantín Čulen si v tejto zložitej dobe napriek ťažkostiam osudu zachoval svoju tvár a národné vedomie, čo vysoko zhodnotili aj prednášajúci na dopoludňajšom kolokviu, kde priblížili prítomným rozsiahle žurnalistické a historické dielo Konštantína Čulena i jeho zásluhy na dokumentácii dejín amerických Slovákov.

Popoludnie patrilo spomienkam blízkych a priateľov na Konštantína Čulena, domácim súborom a bolo ukončené slávnostnou svätou omšou v kostole sv. Anny.

Brodčania vykročili dôstojne. Ostáva nám len dúfať, že aj dielo Konštantína Čulena nájde v slovenskej žurnalistike a historiografii docenenie, pochopenie a uznanie, ktoré mu právom patrí.

Mária Zajíčková

SPRÁVY

OHLASY

Každý príspevok, ktorý prispieva k výskumu a prináša nejaké nové poznatky, je vzácny a dobre sa číta. "Záhorie" má byť aj istým dokumentom, ktorý bude mať čo povedať aj budúcim generáciám. Z toho hľadiska treba pristupovať k tvorbe časopisu. Konštantín Palkovič, Bratislava

Váž. redakcia!
Na začiatku roka ti prajem veľa tvorivých nápadov a veľa čitateľov, ktorí vedia oceniť prácu spätú s vydávaním časopisu Záhorie.

Margita Drozdová, Kopčany

Som rád, že naše Záhorie ešte vychádza, čo je môj sviatok, keď si ho prečítam. Neviem ešte dokedy, keď už začiatkom mája budem mať 87 rokov a neviem, či ešte budem v rodnom Holíči. Pozdravujem Vás v redakcii. Vypíšte perá a ešte viac zviditeľnite to naše Záhorie.

Alexander Šenšel, Žilina

Vážená redakcia Záhoria!
V dvojčísle 5-6, ktoré som nedávno dostal, som našiel niekoľko chýb.
V článku Názvy záhorských obcí /s.16/ pri obci Prietrž je pravda, že sa prvýkrát spomína v roku 1262 ako "villa Petrus", ale názvy "Nemetpreters" a "Chehpreters" z roku 1395 sa nevzťahujú na ňu, ale na Prietržku pri Skalici. Terajšie Vrbovce vznikli až v 16. storočí! Osada podobného mena, ktorá v roku 1394 patrila k hradu Branč, sa nachádzala severne od terajších Vrboviec na pravom brehu potoka, a zanikla dávno pred ich vznikom.
K článku Z histórie obce Stráže /s.17-18/: Český kráľ Václav II. viedol v roku 1301 svojho syna Václava III. cez Hodonín do Uhorska ako budúceho kráľa - a v roku 1304 si ho odvážal domov zo znepriatelenej krajiny! V Strážach si nič nestaval!
Je dokázané, že Ján Žižka v roku 1423 nijakú výpravu do Uhorska neviedol. Taktiež nie je pravdou, že za Jána Jiskru z Brandýsa sa v Strážach usadili Husiti, konali tam bohoslužby a založili školu!

Vladimír Jamárik, Kunov

OHLASY

KRÁTKE OZNAMY . . . . . .

- 24.2. 1994 sa v Záhorskej galérii v Senici uskutočnilo spomienkové pásmo "PIESEŇ V SRDCI ZRODENÁ", ktoré pri príležitosti 150. výročia narodenia Štefana Fajnora usporiadali MsKS, Okresná knižnica a Záhorská galéria Senica.
- Archeologické nálezy z hradiska Pohanská v Plaveckom Podhradí môžete vidieť na výstave, ktorá potrvá do konca marca 1994 vo výstavnej sieni Archeologického múzea v Bratislave /Žižkova ul. 12/.
V stálej expozícii Archeologického múzea sa nachádzajú ďalšie nálezy zo Záhoria, honosné predmety z bohatých hrobov z doby rímskej /Zohor, Vysoká pri Morave/.
- 9. decembra 1993 sme sa rozlúčili s kňazom dp. Blažejom Kovárom /16.11. 1929 Čáry - 6.12. 1993 Brodské/. Pôsobil vo viacerých farnostiach v našom okrese /Skalica, Holíč, Prievaly, Kopčany, Brodské/.

My sme ho poznali ako člena Záhorskej vlastivednej spoločnosti, ktorý svoj veľký záujem o históriu a jej osobnosti prejavoval pri organizácii mnohých pamätných podujatí. Prenášal ho i na mládež, s ktorou rád pracoval.

. . . . . KRÁTKE OZNAMY

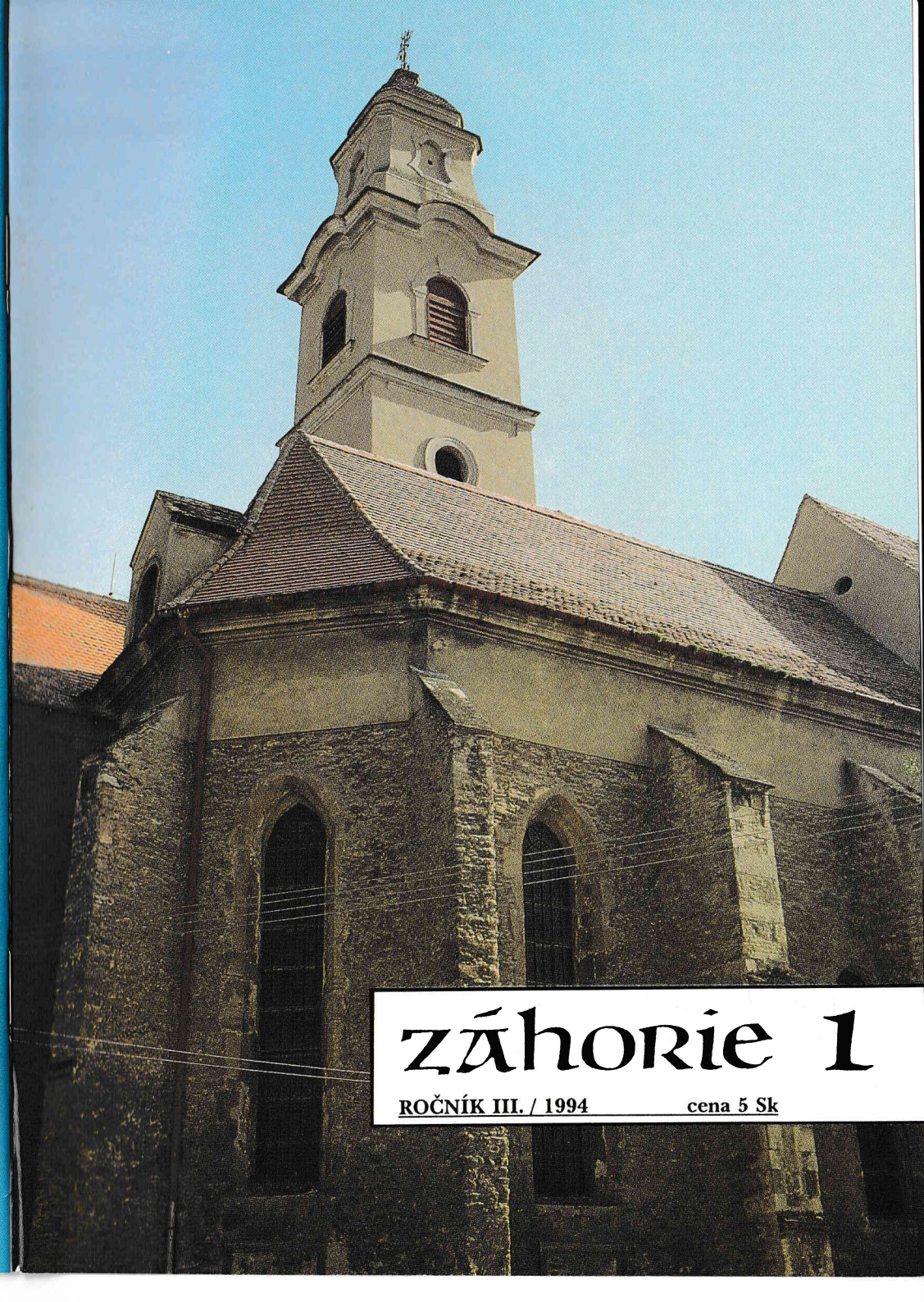

záhorie 1

ROČNÍK III. / 1994 cena 5 Sk